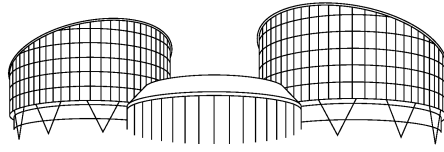

ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЛЈУДСКА ПРАВА

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ТРЕЋЕ ОДЕЉЕЊЕ

ПРЕДМЕТ КРСМАНОВИЋ против СРБИЈЕ

(Представка бр. 19796/14)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

19. децембар 2017. године

Ова пресуда ће постати правоснажна у околностима утврђеним чланом 44. став 2. Конвенције. Она може бити предмет редакцијске измене.

У предмету Крсмановић против Србије,

Европски суд за људска права (Треће одељење), на заседању Већа у саставу:

Helena Jäderblom, *председник*,

Branko Lubarda,

Luis López Guerra,

Dmitry Dedov,

Pere Pastor Vilanova,

Alena Poláčková,

Jolien Schukking, *судије*,

и Stephen Phillips, *секретар Одељења*,

после већања на затвореној седници одржаној 28. новембра 2017. године,

изриче следећу пресуду, која је усвојена на тај дан:

ПОСТУПАК

1. Предмет је формиран на основу представке (бр. 19796/14) против Републике Србије коју је Суду поднео према члану 34. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода („Конвенција“), српски држављанин, г. Ђорђе Крсмановић („Подносилац представке“), дана 5. марта 2014. године.

2. Подносиоца представке је заступао г. А. Цвејић, адвокат из Београда. Владу Србије („Влада“) заступао је њен бивши заступник, госпођа В. Родић, коју је касније заменио садашњи заступник, госпођа Н. Плавшић.

3. Подносилац представке се жалио због одсуства делотворне истраге његовог злостављања које је наводно претрпео током његовог хапшења и задржавања у полицијском притвору. Он се позвао на чл. 3, 6. став 1. и члан 13. Конвенције.

4. Дана 1. септембра 2015. године, представка је достављена Влади. Ова питања разматрана су у оквиру процедуралног дела члана 3. Конвенције.

ЧИЊЕНИЦЕ**I. ОКОЛНОСТИ ПРЕДМЕТА**

5. Подносилац представке рођен је 1975. године и живи у Земуну.

А. Историјат предмета

6. Дана 12. марта 2003. године, премијера Србије, г. Зорана Ђинђића убили су припадници криминалне групе познате под именом Земунски клан.

7. Српска Влада је због убиства премијера прогласила ванредно стање и увела мере у складу са Законом о мерама за случај ванредног стања из 1991. године („Службени гласник Републике Србије“, бр. 19/1991).

8. Током тог периода спроведена је велика полицијска операција позната под називом операција Сабља (*Сабља*). Током те операције ухапшено је око 10.000 лица и притворено пре суђења.

9. Ванредно стање трајало је до 23. априла 2003. године.

Б. Третман подносиоца представке током његовог хапшења, саслушања и каснијег притвора

10. Подносилац представке био је припадник криминалне групе повезане са Земунским кланом. Током операције Сабља сви припадници Земунског клана и група повезаних са њим су ухапшени и саслушани у вези атентата на премијера. Ухапшени су такође саслушани о другим кривичним делима као што су убиства, отмице и трговина дрогом.

11. Хапшење подносиоца представке одиграло се око 16 часова дана 1. априла 2003. године, када је пет припадника Специјалне антитерористичке јединице провалило у стан у ком се подносилац представке крио са пет пријатеља.

12. Подносилац представке тврди да је приликом доласка Специјалне антитерористичке јединице био изложен физичком и вербалном злостављању. Њени припадници су одмах почели да га насумично ударају и туку по целом телу и лицу. Ставили су му јастучницу преко главе, вербално га злостављали и износили претње његовој породици. Злостављање је трајало сат времена. На снимку његовог хапшења, који је почетком априла 2003. године емитован на националној телевизији, приказан је са видљивим модрицама на лицу.

13. Око 18 часова, подносилац представке и његови пријатељи одведени су у полицијску станицу и остављени у ходнику. Према исказу подносиоца представке, полицијски службеници који су пролазили спорадично су ударили и шутирала њега и његове пријатеље. Није могао да их идентификује, јер му је лице и даље било прекривено јастучницом.

14. У неком тренутку дошла су два полицијска службеника и одвела подносиоца представке на саслушање. Одведен је у канцеларију

у којој је било присутно седам до девет особа. Две или три су биле жене.

15. Према исказу подносиоца представке, злостављање се тамо наставило. Тукли су га бејзбол и полицијским палицама. Тукли су га по стопалима и длановима руку. Палица је неколико пута убачена у његов анус. У једном тренутку, најлонска кеса стављена је преко јастучнице, због чега је изгубио свест. Током тог времена подносилац представке присетио се да је чуо своје пријатеље како вриште.

16. Дана 2. априла 2003. године, око 3:30 часова у јутарњим сатима, два полицијска службеника су га одвела у самицу. Није био у стању да хода па су га полицијски службеници носили. У ћелији су му скинуте лисице, а налог за притвор стављен је испред њега на потпис.

17. Према наводима подносиоца представке, отприлике пола сата касније два полицијска службеника ушла су у ћелију. Ставили су му лисице, врећу преко главе и одвели га на саслушање. Током тог времена, поново је тучен, ударан и малтретиран. Све то време није му било дозвољено да пије воду.

18. Према верзији догађаја коју је изнео подносилац представке, након приближно два сата злостављања враћен је у самицу. Тамо је провео једанаест дана. Током првих пет дана није добијао никакву храну. Након тога, добијао је по један сендвич дневно. Током тог периода, полицијски службеници су га рутински испитивали и злостављали на исти начин као и раније.

19. Дана 2. априла 2003. године, око 22 часа, подносилац представке пребачен је у Окружни затвор у Београду, где је провео годину дана и два месеца чекајући исход кривичног поступка који је покренут против њега.

20. Дана 15. априла 2003. године, затворски лекар га је прегледао и издао лекарско уверење у ком је била садржана обимна листа његових задобијених повреда. Те повреде су укључивале велике хематоме на стопалима, длановима, лицу, раменима и стражњици, као и коњуктивну хиперимију (црвенило) на спољашњим деловима његових очију. Уверење је такође садржало изјаву да је подносилац представке био „тучен у полицијској станици”.

21. Током првих шездесет дана његовог притвора у Окружном затвору у Београду био је смештен у самицу, а једини контакт имао је са лекарима који су га прегледали. Након два месеца он се у потпуности опоравио од злостављања које је претрпео.

22. Дана 13. октобра 2003. године, подносилац представке оптужен је за неовлашћену производњу и стављање у промет опојних дрога, отмицу и противправно лишење слободе. Дана 22. јуна 2004. године осуђен је на четири године и десет месеци затвора. Дана 25. јуна 2004. године пуштен је из притвора пре суђења да чека исход жалбеног поступка.

В. Истрага у вези са наводним злостављањем

23. Дана 18. маја 2004. године мајка подносиоца представке поднела је притужбу Генералном инспекторату Министарства унутрашњих послова, наводећи да су њеног сина мучили припадници Специјалне антитерористичке јединице и полицијски службеници који раде у Одељењу за сузбијање наркоманије Управе криминалистичке полиције, познато и као Четврто одељење у Београду.

24. Дана 11. маја 2005. године, 26. маја 2005. године, 8. јуна 2005. године и 12. јануара 2006. године мајка подносиоца представке доставила је додатне информације у којима се притужује да је њен син био злостављан и да је покретна имовина одузета из његовог дома.

25. Дана 24. фебруара 2006. године подносилац представке позван је у Генерални инспекторат да да изјаву о наводима своје мајке. Потврдио је да је био злостављан.

26. Дана 16. марта 2006. године Генерални инспекторат је обавио разговор са Д.С., замеником Окружног јавног тужиоца у Београду, који је изјавио да је у априлу 2003. године био у полицијској станици током саслушања подносиоца представке. Д.С. је дао имена неколико тада присутних полицијских службеника и изјавио да није видео никакве повреде на подносиоцу представке. Напротив, подносилац представке је изгледао задовољно, јер је био обавештен да ће бити оптужен за лакша кривична дела него што је очекивао. Д.С. је такође тврдио да подносилац представке није имао притужбу у вези са његовим третманом.

27. Дана 13. јуна 2006. године узете су изјаве од два полицијска службеника, Р.П. и А.К. Обојица су навели да нису учествовали у непосредном хапшењу, али да су ушли у стан након што су припадници Специјалне антитерористичке јединице већ ухапсили подносиоца представке и његове пријатеље. У стану су видели неколико људи који су на себи имали само доњи веш, са лисицама у лежећем положају, лицем окренутим ка поду. Они су негирали да су видели било какве модрице или повреде на ухапшенима.

28. Дана 10. јула 2006. године у Генералном инспекторату обављен је разговор са супругом подносиоца представке, која није имала притужбе на третман подносиоца представке током његовог хапшења или боравка у притвору. Она се само жалила на одузимање одређених покретних ствари из њиховог дома.

29. Дана 28. септембра 2006. године начелник Четвртог одељења УКП СУП, З.К., дао је изјаву Сектору унутрашње контроле полиције. Изјавио је да није имао сазнања о томе да су подносилац представке и његови пријатељи били изложени било каквом облику злостављања.

30. Дана 21. марта 2007. године Генерални инспекторат је због недостатка доказа о извршеном кривичном делу одбацио притужбу мајке подносиоца представке о злостављању њеног сина.

31. Дана 1. јула 2007. године подносилац представке поднео је кривичну пријаву Првом општинском јавном тужилаштву против једног броја непознатих починилаца, као и против тројице полицијских службеника идентификованих само по презимену.

32. Дана 20. јула 2007. године тужилаштво је отворило званичну истрагу са захтевима да полиција достави доказе и имена оних који су били укључени у хапшење и саслушање подносиоца представке и да истражни судија саслуша подносиоца представке. Са њим је обављен разговор дана 9. октобра 2007. године.

33. Дана 30. новембра 2007. године Сектор унутрашње контроле полиције идентификовао је три полицијска службеника, В.М., С.П. и З.К., у вези са хапшењем и саслушањем подносиоца представке. Полицијски службеници су изјавили да се против подносиоца представке никада није користило насиље. Дана 27. децембра 2007. године тужилаштво је одбацило кривичну пријаву против њих због недостатка доказа.

34. Истовремено, предмет против неидентификованих полицијских службеника остао је отворен јер, према тужилаштву „из прикупљених доказа утврђено је да је Крсмановић Ђорђе задобио повреде у периоду док му је био одређен притвор”. Чини се да је овај предмет и даље отворен.

35. После сазнања о тој одлуци, дана 23. јануара 2008. године подносилац представке преузео је кривични поступак као супсидијарни тужилац (оштећени као тужилац) и тражио је да се отвори истрага против В.М., С.П. и З.К.

36. Дана 21. априла и 18. новембра 2008. године истражни судија коме је додељен предмет обавио је разговор са три лекара који су радили у затворској болници. Дана 15. јануара 2009. године он је такође обавио разговор са полицијским службеницима оптуженим за злостављање. Дана 24. марта 2009. године одбио је да отвори истрагу, јер није било довољно доказа да су осумњичени починили кривично дело за које су осумњичени. Дана 23. септембра 2009. године, ванпретресно веће Првог општинског суда у Београду потврдило је одлуку истражног судије. Подносилац представке је изјавио жалбу. Дана 13. априла 2010. године Апелациони суд у Београду је потврдио одлуку.

37. Дана 10. јула 2010. године подносилац представке је тужилаштву поднео ревизију која је одбијена 11. октобра 2010. године.

38. Дана 11. јула 2010. године подносилац представке је такође изјавио уставну жалбу. Он се првенствено жалио на то да није било делотворне истраге о догађајима према чл. 21, 25, 27, 29, 32, 33. и 36.

Устава и чл. 3, 6, 13. и 14. Конвенције. Дана 23. јула 2013. године Уставни суд је одбацио његову уставну жалбу, а та одлука је уручена подносиоцу представке дана 11. септембра 2013. године. Суд је првенствено разматрао притужбе подносиоца представке према члану 6. Конвенције и нашао да су очигледно неосноване. Што се тиче жалбе подносиоца представке према члану 3. Конвенције, Уставни суд је нашао да је то ван његове временске надлежности у светлу датума ступања на снагу самог Устава. У погледу осталих жалби, Уставни суд је, између осталог, утврдио да:

„није довољно навести повреду нечијих права у уставној жалби или навести уставна права која се сматрају повређеним и разлоге за њихову повреду засноване на субјективној процени или оцени подносиоца представке, већ да сваки наведени разлог буде у непосредном односу са наводном повредом уставног права, а кршење и ускраћивање одређеног уставног права мора бити проузроковано актом или радњом која се одиграла пре ступања Устава на снагу. Под овим се такође подразумева да конкретни и детаљни разлози наведеног кршења уставног права морају бити наведени у уставној жалби, јер само узрочна веза која је представљена на такав начин може приморати Суд да утврди повреду или порекне одређено право.”

II. РЕЛЕВАТНО ДОМАЋЕ ПРАВО

А. Устав Републике Србије (објављен у „Службеном гласнику Републике Србије“, бр. 98/2006)

39. Релевантна одредба гласи како следи:

Члан 25.

„Физички и психички интегритет је неповредив.

Нико не може бити изложен мучењу, нечовечном или понижавајућем поступању или кажњавању, нити подвргнут медицинским или другим огледима без свог слободно датог пристанка.”

Б. Кривични законик из 1977 (објављен у „Службеном гласнику Социјалистичке Републике Србије“, бр. 26/77, 28/77, 43/77, 20/79, 24/84, 39/86, 51/87, 6/89, 42/89 и „Службеном гласнику Републике Србије“, бр. 16/90, 21/90, 26/91, 75/91, 9/92, 49/92, 51/92, 23/93, 67/93, 47/94, 17/95, 44/98, 10/02, 11/02, 80/02, 39/03 и 67/03)

40. Кривични закон био је на снази од 1. јула 1977. године до 1. јануара 2006. године. Релевантна одредба гласи како следи:

Члан 66. (Злостављање од стране службених лица у вршењу службене дужности)

„Службено лице које у вршењу службене дужности другог злоставља или вређа или поступа са тим лицем на начин којим га понижава или омаловажава, казниће се затвором од три месеца до три године.”

В. Законик о кривичном поступку из 2001. године „објављен у „Службеном гласнику Савезне Републике Југославије – СГ СРЈ,– бр. 70/01, измене и допуне објављене у „СГ СРЈ“, бр. 68/02 и у „СГ РС“, бр. 5804, 8505, 11505, 4907, 12208, 2009, 7209 и 7610)

41. Законик о кривичном поступку био је на снази од 28. марта 2002. године до 1. октобра 2013. године. Чланови 19, 20, 46. и 235, тумачени заједно, предвиђају да се кривични поступак може покренути на захтев овлашћеног тужиоца. За кривична дела која су предмет гоњења државе, овлашћени тужилац је јавни тужилац. Његово или њено овлашћење да одлучи да ли ће покренути гоњење је, међутим, било везано начелом законитости које захтева да он или она мора да поступи сваки пут када постоји основана сумња да је почињено кривично дело које подлеже гоњењу. Нема разлике у томе да ли је јавни тужилац сазнао за догађај из кривичне пријаве коју је поднела жртва или неко друго лице или је чак само чуо гласине у том смислу.

42. Чланом 61. прописано је да уколико је јавни тужилац одлучио да нема основа за гоњење, жртва мора бити обавештена о тој одлуци и тада има право да преузме кривично гоњење у предмету у сопствено име, у својству „оштећеног као тужиоца“, у року од осам дана од обавештења.

43. Члановима 64. став 1, 239. став 1. и 242, заједно, прописано је да када наводни починилац кривичног дела остане непознат, супсидијарни тужилац има право да истражном судији поднесе захтев за предузимање појединих предистражних радњи ради утврђивања идентитета починиоца пре него што се одлучи да ли да тражи покретање истраге. Ако истражни судија одбаци тај захтев, онда је, према члану 243. став 7. на већу истог суда да донесе одлуку о томе.

44. Чланом 257. став 2. прописано је да, пошто се званична судска истрага заврши, истражни судија треба да достави јавном тужиоцу спис предмета, а он онда има 15 дана да одлучи о даљем поступању, тј, да ли да се од истражног судије траже додатне информације, подигне оптужница пред судом или да одлучи да не поднесе оптужницу.

45. Чланом 259. став 2. приписано је, између осталог, да се одредбе члана 257. став 2. такође примењују, уз одговарајуће измене, и на супсидијарног тужиоца.

Г. Закон о полицији из 2005. године (објављен у „Службеном гласнику Републике Србије бр. 101/05, 63/09 – Одлука Уставног суда, 92/11 и 64/15“)

46. Закон о полицији био је на снази до 5. фебруара 2016. године. Члан 86. предвиђа да, сваки пут када полицијски службеник у питању употреби силу он треба да поднесе писани извештај свом надређеном у року од двадесет и четири сата. Надређени онда утврђује да ли је употреба силе била оправдана и законита.

47. Чланови 84, 85. и 88. до 109. прописују различите врсте мера принуде и специфичне ситуације у којим се оне могу применити, наглашавајући важност сразмерности у овом контексту.

Д. Правилник о раду Службе генералног инспектора РЈБ из 2001. године, објављен у интерном гласнику Министарства унутрашњих послова, дана 12. марта 2001. године

48. Први генерални инспектор именован је у јуну 2003. године. Служба генералног инспектора била је одговорна министру унутрашњих послова. Могла је да предлаже одређене мере у случајевима повреде дужности полицијских службеника и касније је реорганизована и преименована у Сектор за унутрашњу контролу полиције.

III. РЕЛЕВАНТНИ МЕЂУНАРОДНИ ДОКУМЕНТИ

А. Европски комитет за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања (ЦПТ)

49. У свом извештају Влади о посети Србији и Црној Гори од 16. до 28. септембра 2004. године (СРТ/Inf (2006) 18; 18. мај 2006. године), ЦПТ је, између осталог, навео:

„30. Делегација ЦПТ је чула бројне наводе о намерном физичком злостављању лица лишених слободе од стране полиције широм Србије. ...

Многи притвореници са којима је делегација обавила разговор навели су да су шамарани, ударани песницом, шутирани или тучени пендрецима за време притвора у полицији. Одређени број лица са којима је делегација обавила разговор навели су да су били ударани бејзбол палицама и да су били принуђени да носе заштитне прслуке како њихове повреде не би биле видљиве. Неки су навели да су били везани лисицама за радијаторе и по неколико сати у болним положајима. Један број примљених навода укључивао је и недавне извештаје о: ударању по длановима руку; ударање по табанима стопала (познато и као ‘фалака’); стављање пластичне вреће на главу притвореника да би се изазвало привремено гушење; примена електричних шокова по разним деловима тела, укључујући гениталије; ускраћивање сна на дужи период; присила да се једе со,

а да се не нуди вода за пиће цео дан. Наводно злостављање је у неколико случајева било толико озбиљно да би се сасвим могло сматрати мучењем. ...

32. У скоро свим полицијским станицама које су посећене у Београду, делегација је пронашла бејзбол палице и сличне нестандартне и необележене предмете (као што су металне шипке или дрвене палице) у канцеларијама коришћеним за испитивање. Ово иде у прилог веродостојности навода добијених од лица лишених слободе од стране полиције да су били тучени таквим предметима. ...

34. Информације којима располаже ЦПТ указују да се лица осумњичена за кривично дело суочавају са значајним ризиком да ће их полиција у Србији злостављати у време хапшења и током првих часова у полицијском притвору и да повремено таква лица могу бити подвргнута озбиљном злостављању (или чак мучењу). Бројност и тежина навода о злостављању које је делегација добила и документовала позивају на хитну акцију домаћих власти; виши званичници нису оспоравали да злостављање лица лишених слободе од стране полиције представља озбиљан проблем у Србији. Биће потребна стална будност ако постоји намера да се подржи апсолутна забрана мучења и нечовечног или понижавајућег поступања.”

Б. Комитет за људска права Уједињених нација

50. Међународни пакт о грађанским и политичким правима, усвојен 16. децембра 1966. године под покровитељством Уједињених нација, ступио је на снагу у односу на Србију 12. марта 2001. године. „Закључна запажања” за Србију Комитета за људска права УН, тела независних стручњака основаног ради праћења спровођења овог пакта, гласе, у релевантном делу, како следи (документ ССРР/СО/81/СЕМО од 12. августа 2004. године, став 15.):

„Иако констатује да је у Србији основана [Служба генералног инспектора] у јуну 2003. године, Комитет је забринут што не постоји независан механизам надзора за притужбе поводом истраге против припадника полиције за кривична дела, што би могло допринети некажњавању полицијских службеника умешаних у повреде људских права. Држава уговорница би требало да оснује независна цивилна надзорна тела на републичком нивоу са овлашћењем да примају и истражују све притужбе о претераној употреби силе и другим злоупотребама овлашћења од стране полиције.”

ПРАВО

I. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 3. КОНВЕНЦИЈЕ

51. Подносилац представке се притуживао да власти нису спровеле делотворну истрагу у вези његових навода о злостављању од стране полицијских службеника током његовог хапшења и боравка у притвору. Он се ослонио на члан 3. Конвенције, који гласи како следи:

„Нико не сме бити подвргнут мучењу или нечовечном или понижавајућем поступању или кажњавању.”

А. Допуштеност

1. Временска надлежност

(а) Наводи страна

52. Влада је тврдила да према добро установљеној пракси Суда, овај Суд није имао надлежност *ratione temporis* у предметима где се догађај десио пре 3. марта 2004. године, када је Конвенција ступила на снагу у односу на Тужену државу у питању. Тврдила је да су та начела била утврђена у пресуди Великог већа *Блечић против Хрватске* ([ВВ], бр. 59532/00, ст. 77-82, ЕСЉП 2006-III) и да су била примењива у овом предмету.

53. Подносилац представке је тврдио да је обавеза која је одређена Туженој Влади наведена у предмету *Станимировић против Србије* (бр. 26088/06, 18. октобар 2011. године), која јасно ставља до знања да на пропусте Тужене Владе да обезбеди делотворну истрагу није утицала временска надлежност за догађаје и чињенице пре ратификације.

(б) Оцена Суда

54. Суд је доследно закључио да процесна обавеза истраге према чл. 2. и 3. Конвенције није поступак исправљања у вези са наводном повредом која се могла догодити пре ступања на снагу Конвенције у односу на дотичну државу. Напротив, обавеза спровођења делотворне истраге има своје посебно подручје примене и делује независно од материјалног дела чл. 2. и 3. (видети *Варнава и други против Турске* [ВВ], бр. 16064/90 и 8 других, став 136., ЕСЉП 2009.). Кроз праксу Суда, та обавеза прерасла је у посебну и самосталну обавезу, која може да обавезе Тужену државу чак и када је смрт или злостављање наступило пре ратификације (видети *Шилих против Словеније* [ВВ], бр. 71463/01, став 159., 9. април 2009. године; *Станимировић*, цитирано у горњем тексту, ст. 28-29; и *Оташевић против Србије*, бр. 32198/07, став 24., 5. фебруар 2013. године). Обавеза је стална у смислу да она обавезује Тужену државу да се током тог периода од власти може разумно очекивати да предузме мере у циљу расветљавања околности смрти или злостављања и утврђивања одговорности за њих (видети *Шилих*, цитирано у горњем тексту, став 157.).

55. Међутим, с обзиром на начело правне сигурности, временска надлежност Суда у вези са поштовањем процесне обавезе из чл. 2. и 3. у односу на смрт или злостављање које се догодило пре ратификације

није неограничена (*ibid.*, став 161.). Када се спорни догађаји догоде пре ратификације, само процесни поступци и/или пропусти настали после тог датума могу да потпадају под временску надлежност Суда (*ibid.*, став 162.). Даље, између случаја смрти или злостављања и ступања на снагу Конвенције у односу на Тужену државу мора да постоји „стварна веза” за процесну обавезу која се одређује чл. 2. и 3. Да би се та веза утврдила, морају се испунити два кумулативна критеријума: прво, проток времена између случаја смрти или злостављања и ступања Конвенције на снагу мора бити разумно кратак (не дужи од десет година) и друго, мора се утврдити да је значајан проценат процесних корака који су били од пресудног значаја за ток истраге били или су требали бити спроведени након ратификације Конвенције од стране дотичне државе (видети *Janowiec и други против Русије* [ВВ], бр. 55508/07 и 29520/09, ст. 145-148, ЕСЉП 2013.).

56. У овом предмету, треба напоменути да између наведеног злостављања подносиоца представке и ратификације Конвенције од стране државе није протекао значајан временски период. Поред тога, иако надлежне власти нису никада покренуле истрагу о наводима подносиоца представке, сви предистражни кораци су спроведени након што је Конвенција ступила на снагу. Будући да су оба критеријума испуњена, Суд одбацује приговор Владе о ненадлежности *ratione temporis*.

2. Рок од шест месеци

(а) Наводи страна

57. Влада се бранила да је притужба подносиоца представке поднета ван рока. Влада је посебно тврдила да уставна жалба није била делотворно правно средство у његовом случају. Он је, према томе, требало да поднесе представку Суду најкасније 13. новембра 2010. године, шест месеци након што му је уручена одлука Апелационог суда у Београду.

58. Алтернативно, Влада је тврдила да подносилац представке није испоштовао правило од шест месеци, јер је пропустио да одмах обавести домаће власти о наведеном злостављању и да тако поступи савесно. Требало је да поднесе представку Суду чим је постао свестан да истрага на домаћем нивоу није делотворна.

59. Подносилац представке је оспорио ове аргументе тврдећи да је поступао марљиво и да је у време када је поднео своје притужбе Уставном Суду, уставна жалба била делотворно правно средство.

(б) Оцена Суда

60. Суд понавља да је сврха правила од шест месеци да се промовише правна сигурност. Оно треба да обезбеди могућност

утврђивања чињеница једног предмета пре него што оне изгледе, чиме правично разматрање предметног питања постаје скоро немогуће (видети *Станимировић*, цитирано у горњем тексту, став 30.).

61. Рок од шест месеци почиње да тече од датума правоснажне одлуке у процесу исцрпљења домаћих правних средстава. Суд је већ утврдио да уставна жалба, у начелу, треба да се сматра делотворним домаћим правним средством у смислу члана 35. став 1. Конвенције у односу на све представке поднете против Србије од 7. августа 2008. године (видети *Вучковић и други против Србије* (прелиминарни приговор) [ВВ], бр. 17153/11 и 29 других, став 84., 25. март 2014. године и *Винчић и други против Србије*, бр. 44698/06 и други, став 51., 1. децембар 2009. године). У овом предмету не постоји разлог да се одступи од ове праксе. Да је подносилац представке поднео материјалну притужбу према члану 3. која се односи на догађаје у 2003. години, притужба би (како је утврдио Уставни суд) била неспојива са одредбама Конвенције *ratione temporis*. Међутим, притужба подносиоца представке се односи на процесну обавезу да се спроведе делотворна истрага. Подносилац представке је поднео ову притужбу у својој жалби Уставном суду, али одговор који је примио није се тичао конкретне притужбе. Тврдња Владе да овим правним средством нису могла бити решена предметна питања због временског ограничења надлежности Уставног суда стога није уверљива. Није дат ниједан други аргумент који би указивао на то да подносилац представке није могао разумно очекивати да је Уставни суд био у могућности да размотри притужбу у вези са процесном обавезом, те Суд прихвата да период од шест месеци треба рачунати од тренутка када је подносилац представке примио одлуку Уставног суда.

62. Што се тиче приговора Владе да подносилац представке није поступио савесно на домаћем нивоу и да је требало да уложи своју представку Суду чим је постао или је требало да постане свестан да кривична истрага о његовом злостављању није делотворна, Суд понавља да се, у предметима који се односе на истрагу о злостављању, као и у предметима који се тичу истраге о сумњивој смрти рођака, од подносилаца представки очекује да предузму кораке како би пратили напредак истраге или недостатак напретка и да поднесу своје представке у најкраћем року када постану или би требало да постану свесни неделотворности кривичне истраге (видети *Mocanu и други против Румуније* [ВВ], бр. 10865/09, 45886/07 и 32431/08, став 263., ЕСЉП 2014 (изводи); *Bulut и Yavuz* (одл.), цитирано у горњем тексту; *Bayram и Yıldırım* (одл.), цитирано у горњем тексту; и *Atallah против Француске* (одл.), бр. 51987/07, 30. август 2011. године).

63. Суд је већ појаснио да обавеза марљивости за подносиоца представке садржи два различита, али уско повезана аспекта: с једне стране, подносиоци представке морају одмах ступити у контакт са

домаћим државним органима у вези са напретком истраге и, с друге стране, морају одмах Суду поднети своју представку, када постану или би требало да постану свесни неделотворности истраге (видети *Mosani и други*, став 264., цитирано у горњем тексту; *Nasirkhayeva против Русије* (одл.), бр. 1721/07, 31. мај 2011. године; *Akhvlediani и други против Грузије* (одл.), бр. 22026/10, ст. 23-29, 9. април 2013. године; и *Gusar против Молдавије* (одл.), бр. 37204/02, ст. 14-17, 30. април 2013. године).

64. Први аспект обавезе марљивости – то јест, обавеза да се одмах пријави домаћим државним органима – мора се проценити у светлу околности предмета. С тим у вези, Суд је утврдио да кашњење подносиоца представке у подношењу притужбе није пресудно када су државни органи морали бити свесни да би одређено лице могло бити подвргнуто злостављању – нарочито у случају напада који се догодио у присуству полицијских службеника – с обзиром на то да је власт дужна да спроведе истрагу и без изричите притужбе (видети *Velev против Бугарске*, бр. 43531/08, ст. 59-60, 16. април 2013. године). Такво одлагање такође не утиче на допуштеност представке ако је подносилац представке био у посебно рањивој ситуацији, имајући у виду комплексност предмета и природу наводних повреда људских права у питању и, ако је то било разумно за њега или њу да сачекају развој догађаја који су могли разрешити кључна чињенична или правна питања (видети *El-Masri против Бивше Југословенске Републике Македоније* [ВВ], бр. 39630/09, став 142., ЕСЉП 2012.).

65. Суд констатује да је подносилац представке био у самици најмање до 12. јуна 2003. године, те да током боравка тамо није имао контакт ни са ким осим са лекарима који су пратили његово здравствено стање. Дана 25. јуна 2004. године пуштен је из притвора, а до тог тренутка његова мајка је поднела притужбу о злостављању (видети ст. 23. и 24. у горњем тексту).

66. У погледу другог аспекта ове обавезе марљивости – то јест, обавезе подносиоца представке да Суду поднесе представку чим уочи да истрага није делотворна – Суд је раније констатовао да питање утврђивања тачног тренутка у ком та фаза наступа нужно зависи од околности случаја, те да ју је тешко одредити са прецизношћу (видети *Nasirkhayeva*, цитирано у горњем тексту). Суд је одбацио као изјављене ван рока оне представке у којима је дошло до прекомерних или необјашњивих кашњења од стране подносилаца представке када постану или је требало да постану свесни да није дошло до покретања истраге или да је истрага постала неактивна или неделотворна и, када у било ком од ових случајева, није било непосредног, реалног изгледа да се у будућности спроведе делотворна истрага (видети, између осталог, *Narin против Турске*, бр. 18907/02, став 51., 15. децембра 2009. године, и *Aydinlar и други против Турске* (одл.), бр. 3575/05, 9. март 2010.).

67. Ако се осврнемо на предметни случај, Суд примећује да је 2007. године, након што је притужба његове мајке одбачена (видети став 30. у горњем тексту), подносилац представке поднео кривичну пријаву тужилаштву (видети став 31. у горњем тексту). Након што је његова кривична пријава одбачена (видети став 33. у горњем тексту), он је преузео кривични поступак као супсидијарни тужилац (види став 35. у горњем тексту). У складу са добро установљеном праксом Суда, када национални систем дозвољава жртви злостављања да сама преузме гоњење случаја у својству „супсидијарног тужиоца”, такав поступак после ратификације такође мора бити узет у обзир (видети *Оташевић*, цитирано у горњем тексту, став 25, и *Butolen против Словеније*, бр. 41356/08, став 70., 26. април 2012.). Према томе, подносилац представке је на прописан начин исцрпео сва доступна правна средства у оспоравању одлуке правосудних органа у вези са његовим супсидијарним кривичним гоњењем.

68. Имајући у виду горе наведено, Суд сматра да је подношењем представке у року од шест месеци од 11. септембра 2013. године (видети тачку 38. у горњем тексту), датумом уручења одлуке Уставног суда, подносилац представке испоштовао рок од шест месеци предвиђен чланом 35. став 1. Конвенције. Приговор Владе се стога одбацује.

3. Закључак

Суд констатује да притужба није очигледно неоснована у смислу значења члана 35. став 3 (а) Конвенције. Он даље напомиње да није недопуштена по било ком другом основу. Због тога се мора прогласити допуштеном.

Б. Основаност

1. Наводи страна

69. Подносилац представке притуживао се због пропуста да Тужена држава спроведе независну, делотворну и темељну истрагу о његовом злостављању током хапшења и боравка у притвору. Притуживао се да су државни органи били неделотворни и да је његова притужба одбачена на основу тога што се учионици нису могли идентификовати. По мишљењу подносиоца представке, Тужена држава је могла лако да идентификује лица одговорна за његово злостављање.

70. Влада је тврдила да је истрага која је спроведена у овом случају испунила процесне услове из члана 3. Конвенције и да је била темељна и делотворна. Влада је навела да се наводи мајке подносиоца представке у њеној првобитној притужби не могу сматрати веродостојним, јер је о њима сазнала од пријатеља подносиоца представке, а супруга подносиоца

представке их није потврдила. Влада је такође навела да делотворност правног лека није зависила од извесности повољног исхода за подносиоца представке и да су домаће власти предузеле све неопходне кораке како би размотриле притужбу коју је поднела мајка подносиоца представке; то јест: они су прегледали све релевантне форензичке доказе, прикупили медицинску документацију и пратеће извештаје и обавили разговоре са подносиоцем представке, његовом супругом и другим сведоцима.

71. Влада је такође навела да су 2007. године, након што је подносилац представке поднео своју кривичну пријаву, надлежни органи поново размотрили све наводе.

72. На крају је Влада навела да позитивна обавеза према процесном делу члана 3. Конвенције није обавеза постизања резултата, већ средстава. Одлука о одбацивању притужби које су поднели подносилац представке и његова мајка била је заснована на налазима да против подносиоца представке није кориштена прекомерна сила и да су припадници Специјалне антитерористичке јединице поступали по закону.

2. Оцена Суда

(а) Општи принципи

73. Суд понавља да када појединац изнесе поткрепљиву тврдњу да су га озбиљно злостављали полиција или други државни службеници и то противно члану 3., та одредба, посматрана у вези са општом дужношћу државе по члану 1. Конвенције да “јемчи свакоме унутар своје надлежности права и слободе одређене ... Конвенцијом”, захтева постојање делотворне званичне истраге (видети *Assenov и други против Бугарске*, 28. октобар 1998, став 102., *Извештаји о пресудама и одлукама*, 1998-VIII, и *Labita против Италије* [BB], бр. 26772/95, став 131., ЕСЉП 2000-IV). Без обзира на метод истраге, власти морају реаговати чим се поднесе званична притужба. Осим тога, власти морају узети у обзир посебно рањиве ситуације у којима се жртве налазе и чињеницу да ће људи који су били изложени озбиљном злостављању често бити мање спремни или ради да уложе притужбу (видети *Станимировић*, цитирано у горњем тексту, став 39., и *Vat и други против Турске*, бр. 33097/96 и 57834/00, став 133., ЕСЉП 2004-IV).

74. Иако обавеза истраге није обавеза постизања резултата, већ средстава, постоји неколико критеријума које истрага треба да испуни у сврху процесне обавезе из чл. 2. и 3. Конвенције (видети, *mutatis mutandis*, *Ramsahai и други против Холандије* [BB], бр. 52391/99, ст. 323-346, ЕСЉП 2007-II). Прво, делотворна истрага је она која је адекватна, односно истрага која може да омогући идентификацију и

кажњавање одговорних (видети *Labita* [ВВ], цитирано у горњем тексту, став 131.; *Voicenco против Молдавије*, бр. 41088/05, став 120., 11. јул 2006. године; и *Станимировић*, цитирано у горњем тексту, став 40.). Друго, да би се истрага могла сматрати делотворном, генерално се може сматрати неопходним да особе надлежне за спровођење истраге и особе које је спроводе буду независне од особа које су учествовале у догађајима, што значи не само непостојање хијерархијске или институционалне везе, већ и практичну независност (видети *Ramsahai и други* [ВВ], цитирано у горњем тексту, став 325.; видети такође *Ђурђевић против Хрватске*, бр. 52442/09, став 85., ЕСЉП 2011 (изводи), и у тој пресуди цитирани извори). Треће, истрага мора бити темељна, што значи да власти морају увек озбиљно настојати да утврде шта се десило и не треба да се ослоне на брзе или неосноване закључке ради завршетка истраге или као основу за њихове одлуке (видети *Assenov и други*, цитирано у горњем тексту, став 103.; видети такође *Станимировић*, цитирано у горњем тексту, став 40.). Четврто, постоји обавеза да се одмах реагује и предузму мере чим се поднесе званична притужба. Чак иако, стриктно говорећи, није поднета никаква притужба, истрага мора почети ако постоје довољно јасне индикације да се догодило злостављање (видети *Станимировић*, цитирано у горњем тексту, став 39.). Пето, делотворна истрага је она која има довољан елемент јавног испитивања да би се осигурала одговорност. Иако степен јавног испитивања може варирати, подносиоцу притужбе се мора омогућити делотворан приступ поступку истраге у свим случајевима (видети *Бекић и други против Србије*, бр. 32277/07, став 33., 29. април 2014.).

(б) Примена ових принципа у конкретном случају

75. Ако се осврнемо на околности предметног случаја, Суд је свестан да се наводно злостављање подносиоца представке догодило током ванредног стања, након атентата на српског премијера 2003. године. Суд је свестан да је подносилац представке ухапшен и притворен у контексту операције Сабља, током које је велики број лица ухапшено и стављено у притвор до суђења.

76. Када неко лице изнесе веродостојну тврдњу у сврху позитивне обавезе вођења истраге према члану 3., брз одговор власти суштински је важан за одржавање поверења јавности у њихово поштовање владавине права, као и за спречавање било каквог утиска о постојању неког договора или толеранције према незаконитим радњама (видети *Шилих*, цитирано у горњем тексту, став 195. и *Voucid против Белгије* [ВВ], бр. 23380/09, став 121., ЕСЉП 2015.).

77. По питању тога да ли је таква тврдња изнета у овом предмету, Суд констатује да су подносилац представке и његова мајка поднели притужбе надлежним домаћим властима. Притужбе су биле детаљне у

довољној мери и садржале су прецизне датуме, локације и могуће починиоце.

Лекарско уверење у ком су евидентиране бројне повреде на телу подносиоца представке такође је било на располагању властима (видети став 20. у горњем тексту).

Поред тога, постоји снимак који је емитован на националној телевизији и на ком се види да је подносилац представке имао видљиве модрице на лицу (видети став 12. у горњем тексту).

78. Притужбе које су поднели подносилац представке и његова мајка, лекарски налаз и конкретан снимак оправдавају „поткрепљиву тврдњу” у смислу члана 3. Конвенције да је подносилац представке био изложен злостављању током хапшења и боравка у притвору. Због тога су српске власти биле у обавези да спроведу делотворну истрагу.

79. Странке нису спориле да су предузети одређени истражни кораци у наводном злостављању подносиоца представке од стране три различите власти – Службе генералног инспектора, тужилаштва и истражног судије.

80. Међутим, све три истраге окончане су због наведеног недостатка доказа, или по питању злостављања или по питању нечије кривице. Суд примећује да су се истраге углавном сводиле на обављање разговора са неколико полицијских службеника који су учествовали у инциденту. Подносиоцу представке и његовој мајци није било дозвољено делотворно учешће у тим истрагама, нити да саслушају полицијске службенике и поткрепе своје наводе. Поред тога, мало пажње је дато наводима подносиоца представке упркос томе што су били поткрепљени лекарским уверењем, а њихови наводи нису озбиљно оцењени.

81. Иако је тачно да су домаћим властима предочени довољни докази о злостављању подносиоца представке, власти нису успеле да идентификују оне који су у томе учествовали. Сама чињеница да ниједан могући очевидац злостављања подносиоца представке никада није идентификован указује на значајан недостатак адекватности сваке истраге засебно и све три истраге заједно. По мишљењу Суда, истражни органи су, након што су били упозорени на наводе подносиоца представке о злостављању, требали да обаве разговоре са другим лицима која су била присутна током његовог хапшења или боравка у притворској установи или да поткрепе његову изјаву са изјавама лица са којима је обављен разговор. Међутим, то није учињено.

82. Специфичне мере усмерене на утврђивање идентитета потенцијалних починилаца у све три истраге спровели су полицијски службеници који су одговарали истом ланцу командовања, као и службеници који су били под истрагом.

83. У коначној анализи, чињеница да су се истраге које су спровели државни органи показале као неделотворне чак и да идентификују представнике државе који су злостављали подносиоца представке – иако је доказано да је подносилац представке био подвргнут злостављању док је био под контролом полиције – (видети ст. 20. и 34. у горњем тексту) – појачава сумње Суда у погледу делотворности истраге.

84. Ови налази су довољни да Суд закључи да подносиоцу представке није пружена делотворна истрага. Према томе, дошло је до повреде процесне обавезе из члана 3. Конвенције.

II. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 6. КОНВЕНЦИЈЕ

85. Подносилац представке се такође притуживао да је истрага о његовом наводном злостављању била неправедна и да је предуго трајала и да су због тога одговорна лица остала некажњена. Он се позвао на члан 6. став 1. Конвенције чији релевантни делови гласе:

Члан 6.

„Свако током одлучивања о његовим грађанским правима и обавезама или о кривичној оптужби против њега, има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом, образованим на основу закона. Пресуда се изриче јавно, али се штампа и јавност могу искључити с целог или дела суђења у интересу морала, јавног реда или националне безбедности у демократском друштву, када то захтевају интереси малолетника или заштита приватног живота странака, или у мери која је, по мишљењу суда, нужно потребна у посебним околностима када би јавност могла да нашкоди интересима правде.”

86. Суд понавља да Конвенција не гарантује право да трећа лица буду кривично гоњена, осим у одређеним околностима које нису релевантне за овај предмет (упореди и супростави са предметом *Perez против Француске* [ВВ], бр. 47287/99, став 70, ЕСЉП 2004-I). Притужба подносиоца представке према члану 6. став 1. је, према томе, неспојива *ratione materiae* са Конвенцијом и стога се проглашава недопуштеном.

III. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 13. КОНВЕНЦИЈЕ

87. Подносилац представке се притуживао да није имао на располагању делотворан правни лек. Он се позвао на члан 13. Конвенције, који гласи како следи:

Члан 13.

„Свако коме су повређена права и слободе предвиђене у овој Конвенцији има право на делотворан правни лек пред националним властима, без обзира

на то да ли су повреду извршила лица која су поступала у службеном својству.”

88. Суд констатује да је ова притужба повезана са горе разматраном, те се, на исти начин, мора прогласити допуштеном.

89. Пошто притужба подносиоца представке у вези са чланом 13. представља понављање његове притужбе према члану 3. и имајући у виду налазе који се односе на члан 3. (у ставу 84. у горњем тексту), није неопходно разматрати да ли је дошло до повреде члана 13. у овом предмету.

IV. ПРИМЕНА ЧЛАНА 41. КОНВЕНЦИЈЕ

90. Члан 41. Конвенције прописује:

„Када Суд утврди прекршај Конвенције или протокола уз њу, а унутрашње право Високе стране уговорнице у питању омогућава само делимичну одштету, Суд ће, ако је то потребно, пружити правично задовољење оштећеној странци.”

A. Штета

91. Подносилац представке је тражио ЕУР 20.000 на име нематеријалне штете.

92. Влада је оспорила тај захтев.

93. Суд подносиоцу представке досуђује износ од ЕУР 4.000 на име нематеријалне штете.

B. Трошкови

94. Подносилац представке такође је тражио ЕУР 4.200 на име трошкова.

95. Влада није дала коментар.

96. Према пракси Суда, подносилац представке има право на накнаду трошкова само у оној мери у којој је показано да су они заиста и неопходно настали и да су оправданог износа. У овом случају, на основу докумената које поседује и горе наведених критеријума, Суд сматра да је оправдано да досуди суму од ЕУР 4.200 за трошкове поступка.

B. Законска камата

97. Суд сматра да је примерено да затезна камата буде заснована на најнижој каматној стопи Европске централне банке уз додатак од три процентна поена.

ИЗ ТИХ РАЗЛОГА, СУД, ЈЕДНОГЛАСНО,

1. *Проглашава* притужбе у вези са чланом 3. у његовом процесном делу и чланом 13. Конвенције допуштеним;
2. *Проглашава* притужбу према члану 6. став 1. Конвенције недопуштеном;
3. *Утврђује* да је дошло до повреде члана 3. Конвенције у његовом процесном делу;
4. *Утврђује* да нема потребе да се посебно разматра притужба према члану 13. Конвенције;
5. *Утврђује*
 - (а) да Тужена држава треба да исплати подносиоцу представке у року од три месеца од датума када ова пресуда постане правоснажна, у складу са чланом 44. став 2. Конвенције, следеће износе, који ће се претворити у валуту Тужене државе по стопи важећој на дан исплате:
 - (i) ЕУР 4.000 (четири хиљаде евра), плус сваки порез који се може наплатити, на име нематеријалне штете;
 - (ii) ЕУР 4.200 (четири хиљаде и двеста евра), плус сваки порез који се може наплатити подносиоцу представке, на име трошкова;
 - (б) да по истеку горе наведена три месеца до исплате, треба платити обичну камату на горе наведене износе по стопи која је једнака најнижој каматној стопи Европске централне банке уз додатак од три процентна поена;
6. *Одбија* преостали део захтева подносиоца представке за правично задовољење.

Састављено на енглеском језику и достављено у писаној форми на дан 19. децембра 2017. године, у складу са правилком 77. ст. 2. и 3. Пословника Суда.

Stephen Phillips
Секретар

Helena Jäderblom
Председник